

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.08.2010, sp. zn. 11 Tdo 561/2010, ECLI:CZ:NS:2010:11.TDO.561.2010.1

Číslo: 43/2011

Právní věta: I. U pokračování v trestném činu není mnohost útoků znakem skutkové podstaty, ale je formou provedení konkrétního trestného činu (srov. rozhodnutí pod č. 57/2007 Sb. rozh. tr.). Jestliže se pachatel dopouštěl trestného činu zpronevěry podle § 248 tr. zák. tím, že po delší dobu (např. několika let) na svém pracovišti průběžně prodával svěřené telefonní karty za účelem vlastního obohacení, přičemž toto jeho souvislé jednání není možno rozdělit na jednotlivé dílčí útoky, pak nebude možno učinit závěr o pokračování v tomto trestném činu, byť jeho jednání vykazuje některé znaky pokračování v trestném činu ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák. (např. jednotný záměr, stejný způsob provedení, časovou souvislost), nýbrž půjde o jediný skutek jak z hlediska trestního práva hmotného, tak z hlediska trestního práva procesního. Pokud se uvedený čin neskládá z jednotlivých dílčích útoků pokračujícího trestného činu ve smyslu § 12 odst. 12 tr. ř., nelze rozhodnout zprošťujícím výrokem podle § 226 tr. ř. ohledně těch konkrétních případů, u nichž bylo na rozdíl od obžaloby zjištěno, že pachatel nemohl jednat výše uvedeným způsobem, a to např. proto, že v určitých dnech nebyl v zaměstnání. Taková část žalovaného jednání se pak neuvede v popisu skutku ve výroku odsuzujícího rozsudku (jen se z něj tzv. vypustí). II. Jestliže obviněný jako zaměstnanec způsobil škodu třetí osobě jednáním, které se vymykalo činnosti zaměstnavatele a nebylo prováděno v jeho zájmu, nýbrž pouze v zájmu samotného obviněného (např. dopustí se jednání spočívající ve vlastním obohacení spácháním trestného činu zpronevěry), neuplatní se ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák. o odpovědnosti zaměstnavatele obviněného, ale poškozená třetí osoba může uplatňovat své nároky na náhradu škody v trestním řízení jen přímo proti tomuto obviněnému (neuplatní se zde rozhodnutí pod č. 40/2006 Sb. rozh. tr.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.08.2010

Spisová značka: 11 Tdo 561/2010

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Adhezní řízení, Jednota skutku, Náhrada škody, Pokračování v trestném činu, Zpronevěra, Zprošťující rozsudek

Předpisy: § 12 odst. 12 tr. ř.

§ 226 tr. ř.

§ 228 odst. 1 tr. ř.

§ 248 tr. zák.

§ 420 odst. 2 předpisu č. 40/1964Sb.

§ 43 odst. 1 tr. ř.

§ 43 odst. 3 tr. ř.

§ 89 odst. 3 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněné B. Š. a Z. J. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 3 To 277/2009, jako soudu odvolacího, v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 95 T 182/2006.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 95 T 182/2006, byla obviněná B. Š. uznána vinnou trestným činem zpronevěry podle § 248 odst. 1, 3 písm. c) tr. zák., za který byla odsouzena podle § 248 odst. 3 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 2 a 1/2 roku, jehož výkon jí byl podle § 60a odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 4 roků, přičemž byl vysloven dohled nad obviněnou. Podle § 59 odst. 2 tr. zák. bylo obviněné uloženo, aby ve zkušební době podmíněného odsouzení nahradila škodu, kterou způsobila trestným činem. Současně bylo rozhodnuto podle § 228 odst. 1 tr. ř. o její povinnosti nahradit škodu způsobenou trestným činem poškozené obchodní společnosti N., s. r. o., se sídlem v L.

Podle skutkových zjištění Městského soudu v Brně se obviněná B. Š. dopustila uvedeného trestného činu tím, že v době od 1. 1. 2001 do 30. 4. 2004 v B. jako prodavačka v prodejně obchodní společnosti N., s. r. o., v B., kde byla zaměstnaná na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 9. 2000, prodala předplacené telefonní karty a utržené peníze za prodané telefonní karty si ponechala pro vlastní potřebu, přičemž tyto prodeje a platby za ně neučinila přes pokladnu a kupujícím o tom nevydala pokladní doklad, ale provedla odpisy telefonních karet v počítačové evidenci takovým způsobem, že poškozená obchodní společnost hned nepoznala chybějící zboží v prodejně, a to v době, kdy obviněná byla podle docházkového listu sama v prodejně; tímto jednáním obviněná způsobila obchodní společnosti N., s. r. o., se sídlem v L., škodu ve výši nejméně 1 510 812 Kč.

O odvolání obviněné podaném proti zmíněnému rozsudku soudu prvního stupně rozhodl Krajský soud v Brně usnesením ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 3 To 277/2009, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek ve výroku o povinnosti nahradit škodu ve zkušební době podle § 59 odst. 2 tr. zák., jinak jej ponechal beze změny.

Proti tomuto usnesení Krajského soudu v Brně podala obviněná B. Š. prostřednictvím svého obhájce dovolání s poukazem na dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a k) tr. ř. Podle obviněné soud prvního stupně rozhodoval ve věci poté, co bylo jeho předchozí rozhodnutí zrušeno odvolacím soudem, který uložil soudu prvního stupně doplnit dokazování ohledně docházkových listů, a odstranit tak pochybnosti o přítomnosti obviněné na pracovišti. Proto byly vyslechnuty jak obviněná B. Š., tak spoluobviněná Z. J., přičemž obviněná B. Š. jednoznačně sdělila, že předložené docházkové listy až na výjimky nevyplňovala. Jak uvedl i její zaměstnavatel A. J., v evidenci docházky obviněné nejsou zaneseny její návštěvy lékaře po dobu jednoho roku před ukončením pracovního poměru, kdy obviněná vůbec nepracovala v prodejně poškozené obchodní společnosti. Doplněným dokazováním nemohlo dojít k odstranění pochybností ohledně docházkových listů obviněné. Právě tato pochybnost přitom vedla soud prvního stupně k vynesení původního zprošťujícího rozhodnutí, ačkoli nyní vydal odsuzující rozsudek právě na podkladě důkazů, v jejichž důsledku předtím obviněnou zprostil obžaloby. Podle obviněné se odvolací soud nevypořádal ani s dalšími důkazy, jako byl znalecký posudek Ing. J. K., a se skutečností, zda vůbec byly obviněné svěřeny telefonní karty. Za této situace měl odvolací soud zrušit rozsudek soudu prvního stupně. Za další vadu jak rozsudku soudu prvního

stupně, tak i napadeného usnesení odvolacího soudu, obviněná považuje chybějící zprošťující výrok ohledně těch jednotlivých útoků, u nichž byla jednoznačně prokázána její nepřítomnost na pracovišti.

Obviněná B. Š. dále napadla i výrok o náhradě škody, který je podle jejího názoru nesprávný, protože podle § 420 odst. 2 obč. zák. je škoda způsobená právnickou osobou nebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použily, a tyto osoby samy neodpovídají za škodu. Obviněná byla zaměstnankyní A. J., který podle smlouvy zajišťoval chod prodejny. Pokud tedy byla škoda způsobena v souvislosti s provozováním prodejny, měly soudy zkoumat, zda nárok poškozené obchodní společnosti N., s. r. o., na náhradu škody vznikl přímo vůči obviněné. Co se týče výše škody, obviněná považuje rozhodnutí soudů nižších stupňů za nepřezkoumatelná, neboť nejsou uvedeny jednotlivé útoky trestného činu, není uvedeno, kterými konkrétními jednáními obviněné došlo ke vzniku škody, a není ani prokázáno, zda v těchto dnech a hodinách byla obviněná přítomna na pracovišti. Jak dále obviněná zdůraznila, obžaloba uvádí jinou výši škody, než jakou zjistila a uplatnila poškozená obchodní společnost, a z napadeného rozhodnutí nelze určit, jakým konkrétním jednáním obviněné vznikla škoda. Obviněná vytkla i nerespektování ustanovení § 441 obč. zák. za situace, když v trestním řízení vyšly najevo skutečnosti ukazující na spoluzavinění poškozené obchodní společnosti, která nesprávně vedla účetnictví, chybně prováděla inventury, nezabezpečila počítačovou techniku apod. Dále soudy nižších stupňů nepřihlédly ani k ustanovení § 450 obč. zák. a nezabývaly se možností snížení náhrady škody vzhledem k tomu, že obviněná je nemajetná. Podle obviněné tedy neměl soud prvního stupně vůbec rozhodovat o náhradě škody v trestním řízení a měl odkázat poškozenou obchodní společnost na řízení ve věcech občanskoprávních.

Obviněná závěrem svého dovolání navrhla pouze to, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení odvolacího soudu.

K dovolání obviněné B. Š. se vyjádřila státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství, která považuje za námitky vytykající jiné nesprávné hmotně právní posouzení pouze ty výhrady obviněné, jež směřují proti rozhodnutí o nároku poškozené obchodní společnosti na náhradu škody. Podle názoru státní zástupkyně však jde o nedůvodné námitky, protože zde nelze řešit otázku, zda se na vzniku škody podílel ještě někdo jiný jednáním, které nebylo předmětem obžaloby, a tím ani součástí výroku o vině. V úvahu nepřichází ani ustanovení § 450 obč. zák., jehož použití je vyloučeno tehdy, jestliže byla škoda způsobena úmyslně. Pokud jde o údajně chybějící zprošťující výrok ohledně jednotlivých útoků v případech, kdy obviněná nebyla přítomna na pracovišti, podle státní zástupkyně byl skutek správně vymezen obdobím od 1. 1. 2001 do 30. 4. 2004, přičemž soud pouze modifikoval rozsah způsobeného následku, takže nebyl důvod k postupu podle § 226 tr. ř. Závěrem svého vyjádření státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné jako zjevně neopodstatněné.

Nejvyšší soud poté, co se vypořádal s námitkami obviněné B. Š. neodpovídajícími dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., dospěl mimo jiné k následujícím závěrům.

Nejvyšší soud se především neztotožnil s tvrzením obviněné, že v případě výroku o náhradě škody soud prvního stupně nevzal v úvahu poměry obviněné ani možnost snížení náhrady škody podle § 450 obč. zák. Podle citovaného ustanovení totiž nelze snížení provést, jde-li o škodu způsobenou úmyslně, a obviněná způsobila škodu právě úmyslným trestným činem. Stejně tak nebylo možno přisvědčit ani námitce obviněné, podle níž by měla poškozená obchodní společnost N., s. r. o., nést škodu poměrně s ohledem na její spoluzavinění a na ustanovení § 441 obč. zák. I kdyby totiž soudy dospěly k závěru o spoluzavinění jmenované poškozené obchodní společnosti, a to nedostatečným prováděním kontrol, nesprávně vedeným účetnictvím nebo nezabezpečením výpočetní techniky apod., jednalo by se o spoluzavinění z nedbalosti, které je v poměru k úmyslnému zavinění obviněné tak nepatrné, že poměrné snížení náhrady škody nepřichází v úvahu (viz rozhodnutí pod č. 9/1977 Sb. rozh. tr.).

Obviněná B. Š. sice správně poukázala na skutečnost, že jejím zaměstnavatelem nebyla obchodní společnost N., s. r. o., ale A. J., který na základě smlouvy zajišťoval pro poškozenou obchodní společnost provoz prodejny, kde byla obviněná zaměstnána. Nelze ovšem již souhlasit s obviněnou v tom, že jmenovaný jako její zaměstnavatel by měl vůči poškozené obchodní společnosti nést podle § 420 odst. 2 obč. zák. odpovědnost za škodu, kterou obviněná způsobila posuzovaným trestným činem. Podle citovaného ustanovení je škoda způsobena právnickou osobou anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použily. Tyto osoby samy neodpovídají podle občanského zákoníku za škodu takto způsobenou, ale tím není dotčena jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů. Podmínkou uplatnění ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák. tedy je, aby určitá fyzická osoba byla použita k činnosti právnické nebo fyzické osoby. Osoba použitá k činnosti v uvedeném smyslu neprovádí práci či jinou činnost vlastním jménem a na vlastní riziko, ale pro právnickou nebo fyzickou osobu podle jejích příkazů a pokynů, popřípadě v jejím zájmu i bez pokynu. Jestliže při činnosti, kterou byla způsobena škoda, sledoval škůdce výlučně uspokojování osobních zájmů či potřeb svých nebo třetích osob, jedná se o exces. V takovém případě se ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák. neuplatní, ale nastupuje přímá odpovědnost osoby, kterou právnická nebo fyzická osoba použila (viz Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1069 a 1070). Ani v případě, jestliže byla škoda způsobena trestnou činností, sice nelze automaticky předpokládat, že došlo k výše popsanému excesu. Jak je ovšem v projednávané věci naprosto zřejmé, posuzované jednání obviněné obsažené ve skutkové větě výroku o vině se naprosto vymykalo činnosti jejího zaměstnavatele a nebylo prováděno v jeho zájmu, ale pouze v zájmu obviněné. Ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák. se proto v případě obviněné nemohlo uplatnit.

Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., obviněná B. Š. ho spatřuje v tom, že soudy nižších stupňů neučinily zprošťující výrok ohledně té části žalovaného jednání, v níž nebyla prokázána přítomnost obviněné na pracovišti. Této námitce však nelze přisvědčit.

Obviněná vychází zřejmě z názoru, podle něhož čin, pro který byla odsouzena, se skládal z jednotlivých dílčích útoků pokračujícího trestného činu, neuvádí však, jak by měly být tyto útoky vymezeny. Jednotlivé případy prodeje telefonních karet, za něž obdržela platby, které si neoprávněně přisvojila, však nelze považovat za samostatné skutky ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák. a § 12 odst. 12 tr. ř., neboť se jedná pouze o zastírací jednání. Obviněná se dopustila trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 3 písm. c) tr. zák. tím, že prodala jednotlivé telefonní karty zákazníkům, aniž by provedla jejich prodej a platby přes pokladnu a bez toho, aby vydala zákazníkům doklad o prodeji, přičemž si ponechala utržené peníze. Nebylo ovšem možné zjistit, kdy přesně došlo k takovým prodejům, neboť o tom neexistuje záznam a sama obviněná si to s odstupem času nepamatuje. Navíc jednání obviněné spočívající v prodeji telefonních karet a v odepisování tohoto zboží z evidence se mohlo různým způsobem prolínat. Ačkoli jednání obviněné nese některé rysy pokračujícího trestného činu (§ 89 odst. 3 tr. zák.), podle názoru Nejvyššího soudu ho nelze rozdělit na jednotlivé samostatné dílčí útoky, neboť by to postrádalo smysl, který má toto dělení v trestním právu (viz obdobně rozhodnutí pod č. 57/2007 Sb. rozh. tr.). Obviněná pracovala pro jednoho zaměstnavatele na jedné pracovní pozici, předmětem jejího jednání byly vždy pouze předplacené telefonní karty, resp. peníze za ně utržené, a toto jednání bylo vedeno jedním záměrem, aby si obviněná zlepšila svou finanční situaci a životní úroveň. Jak je zřejmé z provedeného dokazování, když byla obviněná na svém pracovišti a měla tu možnost, dopouštěla se popsaného jednání, jinak nikoli, pokud nebyla na pracovišti z objektivních důvodů. Její záměr však zjevně trval po celou dobu páchání trestné činnosti a případné časové přetržky nelze považovat za natolik významné, aby bylo možno na jejich základě oddělit jednotlivé útoky a zprostit obviněnou obžaloby ohledně těch časových úseků, kdy nebyla na pracovišti. Soud prvního stupně proto nepochybil, pokud z popisu skutku pouze vypustil část žalovaného jednání, které odpovídalo těm případům, kdy obviněná nebyla na pracovišti a nemohla páchat posuzovanou trestnou činnost.

Vzhledem k výše uvedenému dospěl Nejvyšší soud k závěru, že nebyly naplněny uplatněné dovolací důvody, proto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání obviněné B. Š. jako zjevně neopodstatněné.